

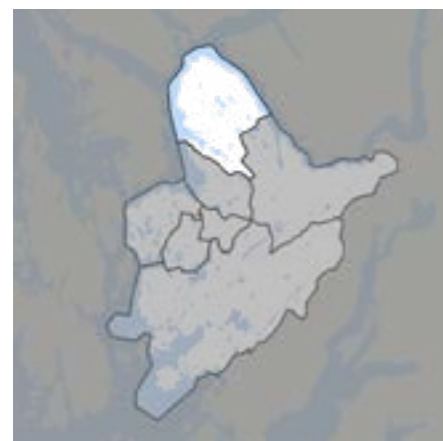

ÅSANE

Bydelskart over Åsane bydel. Kartet viser bydelens utstrekning med markerte hensynssoner og temavise markeringer over kulturminner og bebyggelse. Kartet er ikke i målestokk og må leses som en illustrasjon. Fullstendig versjon kan ses digitalt her: xxxxxxxxxxxxxx

Kartene er under kontinuerlig utvikling og er ikke uttømmende, feil og manglende informasjon vil derfor forekomme. Hovedkildene er Byantikvarens ulike arkiv og Riksantikvarens kulturminnedatabase Askeladden.no.

Lenke til det digitale Kulturmiljøkartet:
[Kulturmiljøkart](#)

Lenke til kartfortelling:
[Kartfortelling](#)

Kulturlandskapet og Den Trondhjemske postvei i Dalabygda ved Mellingen. Den trondhjemske postveien gjennom Åsane er en av de best bevarte postveitrasèene i Bergen. Postveien gikk nordover fra sentrum gjennom Sandviken, videre over Munkebotn, via Rolland og Saurås, Dalabygda, over Rimmaskaret til Falkanger og ned til postkaien i Tellevik.

ÅSANE

Landskap og historisk utvikling

Åsane hørte tidligere til Hammer herred, men ble egen kommune i 1904. Gårdene Breistein, Hylkje og Salhus, ble overført til Åsane i 1914, mens Hordvikgårdene og Tellevik ble innlemmet i Åsane i 1938. Åsane forble egen kommune frem til 1972. Åsane ble deretter innlemmet som en bydel i Bergen kommune. Bydelscenteret for tidligere Åsane kommune var Eidsvåg.

Topografien i Åsane ble dannet i løpet av den siste istiden. Denne tok for Vestlandet slutt for ca. 10 000 år siden. Da isen trakk seg tilbake stod det igjen et landskap av fjell, daldrag, vann og myrer. Således avspeiler navnet Åsane godt topografien i området. De høyeste fjellene i området er: Vetten, Storsåta, Tellevikafjellet, Høgstefjellet, Nordgardsfjellet, Geitanuken, Ulsetvarden og Toppenipa. Fjellene danner i grove trekk to daldrag i NV-SØ retning.

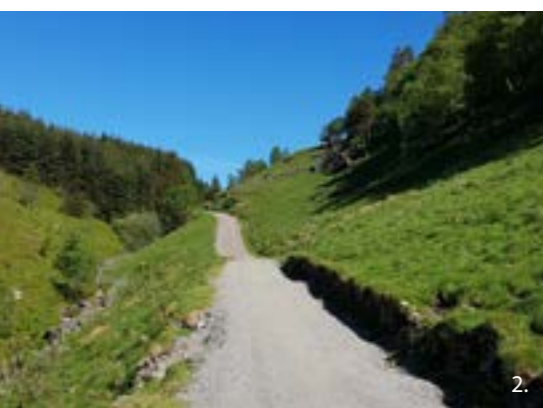
Helt frem til 1960-årene fremstod Åsane i stor grad som et jordbrukslandskap med spredt gårdsbebyggelse knyttet til en rekke matrikelgårder. Til sammen består bydelen av 47 matrikelgårder, som igjen har vært delt opp i flere bruk. I dag er det 26 driftsenheter i Åsane som mottar produksjonstilskudd for sitt areal. Det er flere bevarte kulturminner fra den eldre gårdsdriften og jordbrukslandskapet i Åsane i dag, blant annet i form av steinmurer, bakkemurer, gårdsveier utløer, våningshus, driftsbygninger og tunstrukturer. Drabantbyutbyggingen som i stor

§ 35.5 Hensynssone bevaring kulturmiljø (570) i Åsane:

Kulturmiljø og historisk bebyggelse skal sikres og ivaretas. De karakteristiske trekkene ved bebyggelse, bebyggelsesstruktur og kulturlandskap definerer områder og gir det særpreg. Det skal derfor tas spesielle hensyn til dette ved søknad om tiltak og endret arealbruk.

- **Salhus**
- **Eidsvåg**
- **Selegrend**
- **Jordalen**
- **Mellingen**
- **Almås**
- **Byfjellene**
- **Historiske ferdsselsårer**

Utfyllende retningslinjer til de enkelte hensynssonene fremgår av «Utfyllende informasjon til hensynssoner for bevaring av kulturmiljø», vedlegg 4 til KPA2018

1. Michelsens plass i Tellevik, Hordvik. Gården er i drift som del av det alternative skoletilbudet ved Alrekstad skole. 2. Bildet viser del av traséen til Den trondhjemske postvei fra Rimmaskaret sørøver mot Mellingen. 3. Løe med karakteristisk tørmurt gavlvegg som er bevart på bnr. 2, Nedre Selvik.

grad preger bydelen i dag kom først i gang i området rundt Ulvesæter/Prestestien i 1969. Før den tid fantes det bymessig tett bebyggelse bare i Eidsvåg og Salhus.

For menneskene som har livnært seg i Åsane, har topografien i området vært utfordrende, men også livgivende. De første menneskene kom til Åsane etter at isen trakk seg tilbake. Områdene egnet seg godt for jakt og fiske. Jeger og sanker tradisjonen varte fram til slutten av yngre steinalder, da jordbruket etter hvert kom til å spille en stadig viktigere rolle. De første fastboende jordbrukerne har trolig drevet godt i de beste områdene, men folkeøkning og oppdeling av gårdene i flere bruk har etter hvert gjort det vanskeligere å livnære seg.

Byen utgjorde et marked der bøndene kunne omsette produktene sine. Samtidig ble byen viktig for at flere kunnet ta seg arbeid utenom jordbruket. Flere kunne livnære seg som for eksempel bygningsarbeidere. Denne tradisjonen kan strekke seg tilbake til middelalderen. Tilgang til sjø, fjell og elver var vesentlige faktorer for tidlig mølledrift, og senere for at industrien etablerte seg i Åsane. Framveksten av tekstilindustrien på andre halvdel av 1800-tallet satte tydelige spor i et ellers jordbrukspreget område.

Historisk sett har myrene i Åsane spilt en sentral rolle i dagliglivet. Myrene gav livsnødvendig brensel til gårdene, noen steder helt fram til midten av 1900-tallet. Dette ble gjort ved at man spadet ut et torvstykk, tørket det og lagret det i torvhus i nærheten av myrene. På enkelte gårder finner man i dag restaurerte torvhus. Bl.a. Saurås. I Rimmaskaret er det også eksempel på torvhus. Etter at torva var tørr, ble den fraktet til gården ved hjelp av kipe, hest og slede, eller med løpestring. For å effektivisere jordbruket ble det iverksatt omfattende tiltak for å drenere myrområdene rundt Liavatnet og Forvatnet i tidsrommet 1957-1960. Konklusjonen ble likevel at områdene ikke egnet seg til jordbruk, og ble dermed utviklet som industri- og næringsområde.

§ 38.3 Historiske områder (pbl § 11-9 nr 5)

KPA 2018
Bestemmelsesområder, plankart 1

• Salhus #7

38.3.1 Bebyggelsens egenart og særpregede kulturmiljø skal sikres og opprettholdes i Bergen sentrum (#4), Alvøen (#5), Laksevåg (#6), Nesttun (#7), Salhus (#8) og Ytre Arna (#9). Eksisterende bebyggelse skal være premissgivende for byggehøyder, volum og bebyggelsesstruktur ved nye tiltak.

38.3.2 I alle plan- og byggesaker, også i sjø, skal det utarbeides dokumentasjon, der historisk bystruktur, ferdelsårer og bygningsmiljø klarlegges og drøftes mht. betydning og føringer for videre byutvikling.

38.3.3 I plan- og byggesaker som berører kulturminner eller kulturmiljøer, skal Byantikvaren gi en vurdering av tiltakets konsekvens med hensyn til kulturminneverdi. Ved overordnet planlegging skal Byantikvaren utrede og kartlegge kulturminneverdier.

Salhus kai. Strandstedet som ble etablert i middelalderen har hatt en viktig rolle i fremveksten av Bergen som by. Salhus er et mangfoldig historisk senter og industristed med stor tidsdybde og høye kulturhistoriske verdier. (Foto:Christine Hvidsten)

De vegløse Almåsgårdene er et samlet kulturmiljø med tre godt bevarte bruk, som er viktige historiefortellende kulturminner i Åsane. 1. Kalles hus 2. Lauras hus 3. Bevarte spor etter det tekniske kulturminnet Hylkjestemma i Haukåsvassdraget, vitner om vannkraftproduksjonen til fabrikk i Hylkjevågen. 4. En bevart observasjonspost i vannkanten ved Hylkje vitner om den tyske okkupasjonen.

Planregulert boligbygging i Åsane. 1. Ulsetskogen, regulert i 1982 og tegnet av arkitekt Helge Hjertholm. 2. Selegrend (Åsli). Selegrendbevegelsen ble tegnet av Løvset og Øvsthus i arkitektgruppen Cubus 1974 og oppført som selvbyggeri. 3 og 4. Områdene Tertnes, Morvik, Eidsvåg har flere helhetlige utbygde småhusområder, noen med karakter av hagebystruktur, der bygningene har gjennomgående høy arkitektonisk verdi. 5. Husmannsplassen i Eidsvågsvegen 97, gir tidsdybde til området og er viktige historiefortellende kulturminner å ivareta.

Ferdsl og knutepunkt

Historisk har det meste av ferdsel i Åsane foregått sjøveien. De aller fleste benyttet båt for å komme seg til markedet i byen. På land var det dårlig med veier mellom gårdene. Det har nok vært stier, men vei vet vi ikke noe om før den Trondheimske postveien kom i 1780-årene. Dette var en direkte konsekvens av at kongen satte i verk en ordning med fast postgang i Norge i 1647. Fra starten av var dette bare en ordning som inkluderte strekningene København - Oslo og mellom Oslo - Bergen - Trondheim og Skien. Postsambandet Bergen - Trondheim ble fast fra 1786. Strekningen fra Bergen og gjennom Åsane er i dag den best bevarte postveien ut fra byen. Veien gikk fra byen, over Munkebotn og videre via Rolland, Saurås kirke, Dalabygda, Rimmaskaret og til kaien i Tellevik. På strekningen var det postgårder på Rolland og Hordvik. Fra Tellevik ble posten ført videre med båt til Isdalstø. Dette er en del av vei-historien som forteller om hvordan landet ble knyttet sammen.

I løpet av andre halvdel av 1800-tallet skjedde det en omfattende samfunnsendring. Industrialisering og kommunikasjonsveier moderniserte Åsane. Dampbåtruter til byen ble vanlig, og etter hvert ble også veiutbyggingen mer omfattende. Steinstøveien som kom i 1870-årene utgjorde den nye hovedferdselsåren gjennom Åsane. Dette var en riksvei og var bygd for hest og kjerre.

I 1920 kom den første bussruten mellom Bergen og Vågsbotn, og det var først på denne tiden at mange av gårdene i Åsane fikk brukelige veier som ble knyttet til Steinestøvegen. Etter andre verdenskrig og fram til i dag har det vært en enorm utvikling innenfor kommunikasjon i Åsane. Det er bygget et nettverk av veier og tunneler. De siste 50-60 årene har det foregått en nærmest eksplosiv nybygging i form boliger, næringsbygg, industri og motorveier. Likevel er betydelige deler av postveien til Trondheim bevart, spesielt strekningen fra Åsane gamle kirke (Saurås) - Dalabygda - Rimmaskaret - Ytre Hordvik.

Byutvikling og bebyggelsesstruktur

Gårdsbebyggelse

Mellom 1520 og 1600 ble de fleste ødegårdene i Åsane ryddet og bosatt på nytt. Fra slutten av 1600-tallet fikk noen leilendinger anledning til å kjøpe gårdsbrukene de drev. Overgangen til selveier skjøt fart utover 1700-tallet. Dette førte også til at noen av gårdene ble kjøpt opp av velstående byborgere. Dette ble gjort for å sikre seg tilgang på jordbruksprodukter og for å kunne ha et sommersted, for eksempel Åstveit som kom på private hender i 1660-årene. Utover på 1800-tallet økte tallet på husmannsplasser, spesielt på gårdene Åstveit og Eidsvåg. Som en del av lystgårdstradisjonen en ser i Bergen eller på samme tid, ble det ved Åstveit gård anlagt en park i engelsk landskapsstil kalt Jomfruhaugen. Deler av denne parken er i dag bevart.

Løer og uthus bygget fullstendig i stein har vært et typisk trekk ved byggeskikken i Åsane. Det var heller ikke uvanlig at den mest værutsatte gavlveggen på våningshusene ble kledd av stein. Våningshuset på Tellevik, bnr. 7 har eksempelvis tørrmurt gavlvegg mot sør. Brake har også vært vanlig som ytterveggkledning på driftsbygninger. Denne kledningen er tett og samtidig luftig, og har vært brukt på naust, løer og utløer fortrinnsvis på de minst værutsatte veggene. Tradisjonen var holdt i hevd fram til mellomkrigstida. Når en startet med dette vet vi ikke, men det er en svært gammel teknikk som har fellestrekk med ulike flettverksteknikker fra Skandinavia og Nord-Europa.

Utskiftningene av matrikelgårdene i andre halvdel av 1800-tallet og på begynnelsen av 1900-tallet endret til en viss grad bebyggelsesstrukturen. Brukene ble mer oppsplittet og egne tun ble etablert for hvert bruk. Brukene fikk sammenhengende innmark og etter hvert større sammenhengende utmarksteiger. I utskiftingsprosessen kunne bygninger bli flyttet, og det kunne bli oppført nye bygninger for hvert bruk og nye eiendomsgrensene ble trukket. Likevel

kan man på enkelte gårder i Åsane se eksempel på at strukturen fra de gamle fellestunene delvis har bestått. På enkelte gårder ble tunfelleskapet kun splittet ved at man delte opp tunet med eiendomsgrenser, mens husene ble stående på samme sted. Gården Bogetveit er et eksempel på dette.

Ved mange av gårdene i Åsane er det bygget til dels omfattende steingarder. I første omgang ble de nok bygget for å danne et skille mellom innmark og utmark. Steingardene mellom innmark og utmark (fjellområdene) bukter seg ofte fram i terrenget der de følger de naturlige topografiske forholdene. Murene har også fungert som grenser mellom gårdene. Steingardene og utløene utgjør omfattende anlegg av betydelig historisk verdi for Åsane. Gjenværende gårdstun med bebyggelse, strukturer knyttet til gårdsdriften og tilkomstveier er også viktige å bevare for fremtiden. Særlig er steinkonstruksjoner som steinsatte og oppbygde stier, kjerreveier, steingarder, bakkemurer og steinsatte bekker/veiter sentrale synlige kulturhistoriske objekt i landskapet i bydelen.

Industribebyggelse

Fra 1800-tallet satte Industrialiseringen sitt preg på Salhus, Eidsvåg, Åstveit og Hylkje. Demninger, eller stemmer ble først nytt til mølledrift, men senere ble de svært sentrale for etableringen av den tidlige industrien. Milastemma, Åreina, Bogetveitstemma, Svortetjørna, Hylkjestemma, Ulsetstemma og Stemmegården ble bygget for å kunne levere stabil vanntilførsel til fabrikkene på blant annet Salhus og Hylkje. Dette førte til en markant endring av bebyggelse og levemåte. Næringsbygg og boliger ble bygd utenfor den tradisjonelle gårdsstrukturen. Denne utviklingen ser vi helst langs kysten, da det var den beste beliggenheten med tanke på å frakte varer med båt, og for å kunne utnytte vannkraften på best måte.

I Eidsvåg, og særlig i Salhus, finner vi i dag godt bevarte bygninger og bebyggelsesmønstre som forteller om fremveksten av en ny stedstype hvor plassering av fabrikk, anlegg, bolighus, og ferdssårer ble dannet med utgangspunkt i at en skulle bearbeide råvarer og transportere ferdige varer til et marked. Av større og helhetlige industrielle kulturmiljøer i Åsane er det Eidsvåg og særlig Salhus som peker seg ut. I Salhus gjenspeiles den sosiale lagdelingen knyttet til industrien, og en kan tydelig identifisere ulike utbyggingsperioder som reflekterer vekstfasene i tekstilindustrien på stedet. Både Eidsvåg og Salhus har sammenbygde fabrikkbygg som består av bygninger fra ulike faser av industrien. Salhus og Eidsvåg er vernet med hensynssone i KPA.

Anlegg i elv og vann er viktige kulturhistoriske faktorer i Åsane, som forteller om både jordbruket og den tidlige industridannelsen i bydelen. I Eidsvåg er det en lang kontinuitet i utnyttningen av vannkraften til gårdsdrift, kornmølledrift og til industridrift. I Salhus er det bevart flere dammer, rør og tørrmurte elveløp som forteller om sammenhengen mellom fjell, fjord og fabrikkamfunn. Eidsvåg hageby fra 1930-årene består av boliger med hageanlegg og veisystem. Bygningene er av gjennomgående høy arkitektonisk verdi, og flere er tegnet av anerkjente arkitekter fra mellomkrigstiden.

Moderne drabantbybebyggelse

Mye av den moderne bebyggelse har foregått i områder som tidligere ikke egnet seg for bebyggelse, som på bergknauser langs kysten. Senere ble den myrete Midtbygda drenert til nye jordbruksareal i 1950-årene, men ble i stedet omregulert til utbyggingsområde. I 1960-årene eksploderte boligutbyggingen, og Åsane ble i stedet forvandlet fra å være en jordbruksbygd til å bli en forstad til Bergen. I moderne tid har store deler av Åsane utviklet seg som en kombinasjon av industri og næringsliv, med påfølgende bebyggelse av ulik karakter. Mens senterfunksjonene tidligere lå i Eidsvåg og Salhus, ble Midtbygda med Åsane Senter det nye senteret i Åsane.

I 1969 begynner blokkbebyggelsen i Myrdalsskogen og Prestestien å ta form. Dette var en helt annen form for bebyggelse enn det som tidligere hadde vært kjent i Åsaneutbyggingen. De arkitektoniske og planmessige grepene var ulike

Eidsvåg fabrikk er et viktig kulturmiljø med stor tidsdybde. Opprinnelig var dette en storgård med mølledrift som utviklet seg til et helhetlig industrisamfunn på 1800-tallet. Kulturmiljøet består i dag av mange industribygninger, funksjonær- og arbeiderboliger med tilhørende strukturer.

Ulsetskogen ble helhetlig planlagt og regulert med fokus på fellesfunksjoner med kantsoner og uteareal. Bygningsrekkene "klatrer" svakt langs terrenget og er sakset i forhold til hverandre. Selv om rekkehusene er like, oppleves området som variert og mangfoldig. Ulsetskogen er tegnet og planlagt av arkitekt Helge Hjertholm,

varianter av lamellbebyggelse organisert rundt store felles grøntområder som for eksempel i Haukedal, Prestestien og Liaflaten. Lavblokker, høyblokker, stjerneblokker eller terrasseblokker ble gjerne kombinerte i et helhetlig plangrep med fellesfunksjoner og gode utearealer. Ellers ble det som i Fyllingsdalen og Loddefjord også bygget rekkehus i et strengt geometrisk formspråk, gjerne med de samme arkitekter som hadde tegnet og planlagt i disse bydelene.

Selegrend er en sammenhengende, karakteristisk rekkehusbebyggelse fra 1970-årene. Strukturen er lav og tett, utformet som en moderne grend rundt smau, trapper og grønne fellesarealer. Det var et pilotprosjekt for sosial boligbygging med stor medvirkning fra beboere, med helhetlig fargesatt bebyggelse. Et boligområde som har et tydelig særtrekk er rekken av atriumshus i Åstveitskogen påbegynt i 1965 og tegnet av arkitekt Helge Borgen. Denne typen rekkehus er sjelden og det eneste prosjektet med denne meget tidstypiske bygningstypen som ble oppført i Åsane. Andre store fellesutbygginger er Ulsetskogen selvbyggerlag fra 1984, som er en spesielt omfattende og tett utbygging av rekkehus. De arkitektoniske og arkitekturhistoriske kvalitetene i disse områdene består i stor grad av helhetlige plangrep, dels god terrengtilpasning og betydelige grønne fellesarealer, og er viktige å bevare som karakteristiske uttrykk for etterkrigsmodernismens planidealer i Åsane.

HISTORISK IDENTITET OG SÆRPREG

kulturminneverdier i bydelene: Åsane har bevarte kulturminner og kulturmiljøer hovedsakelig fra tre kulturhistoriske sammenhenger: Jordbruket før og under utskiftingsprosessene på 1800-tallet, den tidlige tekstilindustriens etablering i Bergens omegn i andre halvdel av 1800-tallet og den moderne drabantbyens fremvekst fra slutten av 1960-tallet.

Allerede i dag er store deler av Åsane bydel utbygd, og fysiske historiske vitnesbyrd om Åsanes utvikling er fjernet. Ved en fremtidig utvikling av de ulike områdene i bydelen, er det en rekke kulturhistoriske verdier som må fremheves og ivaretas i planleggingen

Hva er konsekvensen for kulturminnene og kulturmiljøene ved utvikling og endring? Hva er viktig å ta vare på?

Formålet med områdekapittelet for Åsane er å kartlegge de verdifulle kulturminneverdiene i bydelene, på et overordnet nivå, og gi føringer for videre utvikling som vil ivareta disse verdiene. Disse føringene er forankret i vedtatt Kulturminnestrategi. (Kulturminnestrategi, del 1 Kulturminneplan for Bergen, vedtatt i Bergen bystyre 19.06.2019)

FØRINGER FOR VIDERE UTVIKLING

- ➔ **Jordbrukets bygninger og eldre gårdstun:** Det er viktig å ivareta de kulturhistoriske strukturene, tunene, og de historiske bygningene med autentiske bygningsdeler, konstruksjoner, materialer og arkitektoniske kvaliteter. De gjenværende gårdsbygningene og tunene er viktige kulturhistoriske faktorer for å forstå området jordbrukshistorie. Lemstover og grindbygde løer er typiske representanter for en særegen vestnorsk byggeskikk, som etter hvert er blitt en sjeldne bygningstyper jf. Kulturminnestrategiens pkt. **5.0**. I Bergen skal innsatsen styrkes for å verne om og sikre vår kulturarv, og underpunkt **5.5**: Dette gjør vi ved å bevare, reparere og gjenskape opprinnelige bygningsdetaljer med gode håndverk- og materialkvaliteter, og la historisk fargebruk være førende ved fargevalg.
- ➔ **Sjønære kulturminner:** Sjønære kulturminner er viktige for Bergens kulturarv. Historiske naustmiljøer i kystområdet fra Tellevik til Hylkje bør kartlegges. Jmf. Kulturminnestrategiens pkt. **3.0**. I Bergen kommune skal forvaltning av kulturminner baseres på kunnskap og forståelse, og underpunkt **3.1**: Kartlegge og identifisere kulturminner tidlig i plan- og byggesaksprosesser, og legge kunnskapen til grunn for planlegging og beslutning.
- ➔ **Byggeskikk:** Kunnskap om byggeskikk og bygningsmaterialer som viktige egenskaper ved kulturminnene fra jordbruket må vedlikeholdes og videreformidles jf. Kulturminnetategiens pkt. **3.0**. I Bergen kommune skal forvaltning av kulturminner baseres på kunnskap og forståelse, og underpunkt **3.4**. Formidle kunnskap om kulturminner og kulturminnevern gjennom utarbeidelse av eksempelsamlinger, veiledere og kulturminnegrunnlag, og underpunkt **3.5**. Dele og formidle kunnskap om kulturminner og kulturminnevern gjennom aktivt samarbeid og medvirkning med eiere, frivillige, lag og organisasjoner.
- ➔ **Kulturlandskap:** Myrer, torvhus, steinkonstruksjoner som steinsatte og oppbygde stier, bakkemurer, kjerreveier, steingarder, stemmer og flomsikrede bekker og elver utgjør sentrale synlige kulturhistoriske objekt i landskapet. Slike konstruksjoner er viktige historiefortellende kulturminner og miljøskapende faktorer, og må i størst mulig grad identifiseres og bevares jf. Kulturminnestrategiens pkt. **3.0**. I Bergen kommune skal forvaltning av kulturminner baseres på kunnskap og forståelse, og underpunkt **3.1**: Kartlegge og identifisere kulturminner tidlig i plan- og byggesaksprosesser, og legge kunnskapen til grunn for planlegging og beslutning.
- ➔ **Feltutbygging og småhusområder:** Bygninger oppført for de ulike borettslagene fra 1960- og 70-tallet har viktige strukturelle kvaliteter. Grøntkorridorene med gangveiene og samspillet mellom bygninger, terreng og grønne fellesanlegg er i hovedsak godt bevart og danner særtrekk som er en viktig verdi for områdene jf. Kulturminnestrategiens pkt. **1.0**. I Bergen skal vern av kulturminneverdier sikre kvalitet, identitet og særpreg i byutviklingen og underpunkt 1.2. Dette gjør vi ved å ivareta viktige strukturer som vei, eiendoms- og tomtestrukturer og forholdet mellom hus og hage. Pkt. **1.3**. Ivareta eksisterende bygninger og bygningsmiljø i fortetningsområder og la typologi, form og materialitet i det eksisterende være førende for nye tiltak Pkt. **1.4**. Dette gjør vi ved å videreføre overordnet karakter, sammenheng og struktur og la ny bebyggelse harmonere med omgivelsene. Pkt. **1.5**. Dette gjør vi ved å la karakteristisk og stedegen materialbruk, skala, form og struktur være førende ved tiltak og områdeutvikling.
- ➔ **Teknisk-industrielle kulturminner:** Teknisk- industrielle bygninger og installasjoner er viktige historiefordlere som bør bevares og gis ny bruk. jf. Kulturminnestrategiens pkt **2.0** I Bergen skal kulturminneverdier ivaretas og forvaltes gjennom ansvarlig og klimavennlig bruk, gjenbruk og transformasjon, og underpunkt **2.3**: La bevaring, transformasjon og ny bruk være det foretrukne alternativet der kulturminner har mistet sin opprinnelige funksjon. Bygningsmiljøet i Kvernavika og tilhørende konstruksjoner for utnyttelse av vannkraft langs Tertnesstemma er eksempel på et teknisk-industrielt kulturmiljø der bygninger, installasjoner og struktur bør kartlegges og registreres jf. Kulturminnestrategiens pkt. **3.0**. I Bergen kommune skal forvaltning av kulturminner baseres på kunnskap og forståelse, og underpunkt **3.1**: Kartlegge og identifisere kulturminner tidlig i plan- og byggesaksprosesser, og legge kunnskapen til grunn for planlegging og beslutning
- ➔ **Krigsminner:** Åsane var et strategisk viktig område under andre verdenskrig. Krigsminner samt etterretningskart fra krigen viser at det har vært stor aktivitet på Hylkjeneset og på Haukåsmylene. Krigsminnene er i dag ofte fragmenterte og godt skjult. Kartlegging og registrering av gjenværende krigsminner er viktig for å beskytte kildetilfang, og for å sikre fremtidige generasjoners forståelse av okkupasjonshistorien jf. Kulturminnestrategiens pkt. **3.0**. I Bergen kommune skal forvaltning av kulturminner baseres på kunnskap og forståelse, og underpunkt **3.1**: Kartlegge og identifisere kulturminner tidlig i plan- og byggesaksprosesser, og legge kunnskapen til grunn for planlegging og beslutning

§ 35.5 Hensynssone bevaring kulturmiljø (570) i Åsane (Kommuneplanens arealdel, 2018, Bergen kommune)

Kulturmiljø og historisk bebyggelse skal sikres og ivaretas. De karakteristiske trekkene ved bebyggelse, bebyggelsesstruktur og kulturlandskap definerer områder og gir det særpreg. Det skal derfor tas spesielle hensyn til dette ved søknad om tiltak og endret arealbruk.

Jordalen: (KPA 2018, Jordalen, 30) Området Jordalen omfatter Jordalsvannet samt jordbruksområdene rundt vannet og opp langs dalsidene. Kulturlandskapet er sjeldent godt ivaretatt med en rekke eldre jordbruksområder med eldre tun og jordbruksbygninger. Nye tiltak eller endringer må ivareta viktige kulturhistoriske spor, strukturer, gårdstun og annen eldre bebyggelse, steingarder, bakkemurer, jordkjellere, vannoverføringssystemer og dammer/stemmer, krigsminner og historiske ferdselsårer.

Mellingen: (KPA 2018, Mellingen, 33) Mellingen er et unikt kulturlandskap i Åsane. Området omfatter Åsane Gamle kirke med gravplass, gårdene innover jordbruksområdet i Mellingen, fangeleiren ved Åsane kirke, samt landskapsrommet rundt postveien over Mellingen, samt deler av utmarksområdet som fremdeles holdes i hevd og som ikke er grodd igjen. Nye tiltak eller endringer må ivareta viktige kulturhistoriske spor, strukturer, gårdstun og annen eldre bebyggelse, steingarder, bakkemurer, jordkjellere, vannoverføringssystemer og dammer/stemmer, krigsminner og historiske ferdselsårer.

Almås: (KPA 2018, Almås, 36) Almåsgårdene består av et samlet kulturmiljø med tre godt bevarte bruk. Kjerrevei/traktorvei er eneste adkomst til brukene. Området har trolig vært bebodd og brukt som stølsområde fra så tidlig som jernalder-middelalder. Bygningene vi finner på Almås skal være oppført mellom 1890 og 1930, men deler av bygningene og gårdsanlegget er vesentlig eldre enn det. Bygningene ligger på eldre tufter og under byggearbeidene er eldre seksjoner av bygninger og bygningsdeler gjenbrukt. Almåsgårdene er unike formidlere av kunnskap om vestnorsk byggetradisjon, stedets historie, og om det nøysomme livet på et småbruk, en livsform som var svært vanlig på Vestlandet frem til like etter siste verdenskrig, men som ikke er vanlig i dag.

Salhus: (KPA 2018, Salhus, 4) Strandsted etablert i middelalderen, knyttet til framveksten av Bergen som by. Utviklet til lokalt senter og industristed fra 1840 med fargeri og trikotasjefabrikk og senere skipsverft og damskipskai. Etter hvert et komplett samfunn med post, skole og boliger. Elveløp med tilhørende dammer har vært premiss for utviklingen av industristedet, da særlig Milastemma. Områdets identitet og særpreg må opprettholdes og videreføres. Tidsdybden må ivaretas, og eventuelle nye tiltak skal ivareta særpreget i det omkringliggende området i form av fotavtrykk, materialbruk og skala. Store deler av sonen er regulert til spesialområde bevaring med tilknyttede vernebestemmelser.

Eidsvåg: (KPA 2018, Eidsvåg, 8) Jordbruk og mølleaktivitet fra 1600-tallet, samt tekstilindustri ved Eidsvåg fabrikk fra slutten av 1800-tallet, har lagt premissene for den eldste bevarte bebyggelsen i området. Bevarte bygninger fra flere husmannsplasser er viktige kulturhistoriske faktorer for å forstå områdets jordbrukshistorie og husmannsvesen. Ved Eidsvåg fabrikk innerst i Eidsvågbukten er det bevart et verneverdig bygningsmiljø med gårds- og industribygninger, arbeiderboliger og tekniske kulturminner. Den Trondhjemske postvei fra 1700-tallet fører gjennom området. Eidsvågveien rundt Eidsvågsneset fra slutten av 1920-tallet er et teknisk kulturminne som knyttet Eidsvåg til Bergen. Veien har bidratt til etablering av villabebyggelse i området med gjennomgående høy arkitektonisk kvalitet, blant annet «Eidsvåg hageby». Ervik gård med bygninger fra 1700-tallet og hageanlegg utgjør et samlet kulturmiljø langs nordøstsiden av Eidsvågen. På Vollane er det registrert en rekke arkeologiske lokaliteter med stor tidsdybde.

Selegrend: (KPA 2018, Selegrend, 17) Sammenhengende, karakteristisk rekkehusbebyggelse fra 1970-tallet, lav og tett gruppert som en moderne grend rundt smau, trapper og grønne fellesarealer i skrått terreng. Pilotprosjekt for sosial boligbygging med stor medvirkning fra beboere. Helhetlig fargesatt bebyggelse i senere tid. Helhet og opprinnelig arkitektur bør bevares. Farge- og materialbruk i området må videreføres.

.Forts. neste side.

Forts.

Historiske ferdselsårer (KPA 2018, Historiske ferdselsårer, 26)

Fast postgang i Norge kom i gang i 1647. Byen fikk først postgang mot Oslo (Christiania). I 1648 kom det også en kongelig forordning om skyssferd til på land og sjø, den omfattet også gjestgiver-stedene langs ferdselsårene. Snart ble det også etablert postruter fra Bergen til både Stavanger og Trondheim. De ulike generasjonene av postveitraséene er i stor grad angitt som hensynsoner i kommuneplanens arealdel, også der opprinnelig veifar er. Strukturer som forstøtningsmurer, stabbestein, kulverter og broer er viktige historiefortellende spor etter ferdselen som bør ivaretas og bevares.

Postveiene er kulturminner av nasjonal verdi/betydning, de er del av den første generasjonen av offentlig vegnett som har bundet landet sammen. Hensynsonen skal oppfattes som et varsel om at det er behov for nærmere undersøkelser, som grunnlag for å vurdere et tiltaks innvirkning på kulturminneverdiene.

Statens vegvesen skal høres i saker som angår postveiene.